

Ágyúdörgés csembalón

Roskó Gábor, Révész László László:
A végzet hatalmas

SIRBIK ATTILA

Paksi Képtár, 2020. III. 8-ig

Révész és Roskó az 1980-as évek kulturálisan skizoid időszakában egyaránt tagja volt az Erdély Miklós (1928–1986) író, filmrendező, képzőművész által vezetett Indigo csoportnak, ami egyértelműen gyakorolt hatást mindkettejük gondolkodásmódjára, még akkor is, ha akkoriban nyitott, érdeklődő, tanulni vágyó főiskolásként nem is fogták fel teljes mértékben, mi is zajlik körülöttük, és hogy ez a korszak és csoportosulás/szellemiség mekkora intenzitással hatja majd át későbbi látásmódjukat (ebben nagyon fontos volt a különféle művészeti ágakat összekötő, átjárható közeg szerepe). Abban az időszakban a főiskolai szabályrendszerekkel, vaskalapossággal és szűklátókörűséggel teljesen ellentétes kreativitás jelentett számukra egyfajta alternatívát. Ebben lényeges mozzanat inkább a kritikai gondolkodás alapján való alkotás szabadságának mint felsőbbrendű szempontnak a megélése, mintsem a forradalmi effektus. Roskó Gábor a szurreálist, a groteszket és az iróniát sem nélkülöző, egyedi stílust alakított ki, amelyet a kritikusok progresszív konzervativizmusnak neveznek. A film és számítógépes grafika nyelvét is használó Révész L. Lászlót Hegyi Lóránd művésztörténész úgy jellemzi: rajzainak alapvető narratíváját „rejtett irracionális, csendes valószínűtlenség és ártatlan banalitás (...) zavaró keveréke hozza létre”.

A két alkotó művészetében megjelenik egy olyan narratív vonal, amely tisztában van azzal, hogy a mindennapi tapasztalat töredezett, kusza események egyvelege. Úgy kreálnak történeteket, hogy közben a legnagyobb nyugalommal fogadják el, mi több, kézenfekvő a számukra, hogy ők is éppen egy történetben léteznek. Mindketten figurákat, visszatérő karaktereket mozgatnak, akiknek egója transzcendentális, akik időben változnak, a képeken pedig a momentán aktuális élethelyzetük jelenik meg. A kiállítás címe, *A végzet hatalmas*, Verdi hasonló



Fotó: Markó Dániel

RÉVEZS LÁSZLÓ LÁSZLÓ: *Az új hősök tere*, 2019, ceruza, szén, papír, HUNGART ©2020

című operájára, valamint Szondi Lipót sorsanalízisére utal, amely szerint a választás irányítja a sorsot. A kiállítás az ember mögött mozgó erőkről szól.

De lehetséges-e a végzet tudatosítása, és ha igen, mire megyünk vele? Ha a választás irányítja a sorsot, nem mindegy, milyen a felhozatal, mi van terítéken, kielégítő-e a választék? Vesszük a lapot. De a végzetre való ráébredés a lezajlott múlttra emlékeztet, vagy figyelmeztet valamilyen apokaliptikus jövő elkerülésére? Van-e összefüggés a kettő között? Ez lenne az irányítható mögöttes valószínűsítése? Minden igaz, semmi sem



fotó: Kerekes Zoltán

kiszámítható. Roskó és Révész számára inkább a tudatosítás és az elfogadás mentén képződő jelenbe, az értőként értendő létbe vetettség megélésének extázisa, és az abból kivonható esszencia szublimációs, kifordítható lehetőségei a fontosak, nyakon öntve egy jó adag iróniával és játékosággal. Náluk semmi sem töri meg a hiposztázis jelenét, nincs semmiféle hullafolt, a jelen materiális karakterét nem a nyomasztó múltban vagy a nyugtalanító jövőben keresik, hanem magában a jelenben, ami felhasítja a végzet szövetét, melyen keresztül kicsordogál az iróniától duzzadó felelősség. Ebben az iróniában ugyanakkor ott bujkál az illúzióvesztés, és egyfajta kiábrándulásból kihajtó beletörődés is, de ugyanakkor jól tudják, hogy a hazug beszédet esztétikai közegként használó művészi alkotások a széles értelemben vett hatalom birtokosait le is leplezhetik a kommunikáció kifordított eszköztárával. Ez nem a hódítás mellé rendelt kiábrándulásból fakadó kettősség visszatérő ritmusának vakbuzgó alkotóeleme, sokkal inkább létezik önmagában, mert a benne rejülő csalódottság nem végez mélyfúrásokat. A lényeggel átellenben ugyanis nem az általánosot, hanem annak egyedi, személyes változatát olvashatjuk ki alkotásaikból. A görbe tükörként is aposztrófálható irónia mindkettejük számára – mint túlélési stratégia, mint az

fotó: Kerekes Zoltán

ROSKÓ GÁBOR: *Hannibál második találkozása a kereszténységgel*, 2019, olaj, rétegelt lemez, HUNGART © 2020

általános önsajnálattal elleni gyógyszer – elengedhetetlenül fontos. Alkotási szempontból olyan, mint balettáncos a csatamezőn vagy ágyúdörgés csembalón, mert egy a biztos: a bizonytalanság.

Bizonyos értelemben a végzet megmásíthatatlansága minden megoldást ellehetetlenít, leszámítva mind közül a leginkább reménytelen és egyetemes emberi választ, miszerint a szerencse vagy annak testet öltött megfelelője, az isteni pártfogás folytán kivételesen talán megmenekülhetünk, persze csakis akkor, ha végérvényesen felfogjuk, hogy a történetekben kibontakozó tapasztalat jelenidejűségéből nincs kiút, és ha azzal is tisztában vagyunk, hogy ebben a kiúttalanságban már – döntés kérdése, vagy választásé – egészen otthonosan mozgunk. A játék az élet körülményei felett gyakorolt hatalom birtoklásának illúziója. Vagy Eric Erikson szavaival élve a játék célja az ego hatalomgyakorlásának hallucinációja. Mert ugye az emberi léthez hozzátartoznak a természetes kockázatok is. De elég bölcsnek vagyunk-e ahhoz, hogy nyugodtan szemléljük a végzet beteljesülését? Legalább olyan nyugalommal, ahogy Révész és Roskó alkotásai teszik, ha még számít valamit a harmónia, miközben szenzációink programozott véletlenek. Tessék választani!

A végzet hatalmas. **RÉVEZS LÁSZLÓ LÁSZLÓ** és **ROSKÓ GÁBOR** kiállítása, Paksi Képtár

